

ALTITUDE

N E D E R L A N D

02

Oud-premier Dries van Agt

Vrienden voor het leven

Oud-premier Dries van Agt en de voormalig Amerikaans president en vredesapostel Jimmy Carter kennen elkaar sedert bijna 25 jaar. Op een moment dat de wereld zich opmaakt voor weer een nieuw jaar (wat voor een jaar?), staat Dries Van Agt stil bij de bindende kracht tussen beide heerschappen: vrede. Jimmy Carter viel onlangs de Nobelprijs voor de vrede ten deel. Exclusief in Attitude leest u wat Dries van Agt hem bij die gelegenheid schreef. Jos Benders onder de kerstboom in gesprek met prof.

mr. Dries (Andreas) van Agt over vriendschap voor het leven en vrede over de oceanen heen.

Uit uw gelukwensen per brief aan de heer Carter blijkt een diep respect. Is dit correctheid, hoffelijkheid van regeringsleiders onder elkaar of spreekt hier toch meer uw hart?

"Het laatste. Deze brief is veel meer dan een ceremoniële of protocollaire gelukwens met een zeer hoge onderscheiding. Ik heb die man altijd, tot op de dag van vandaag, hooglijk gewaardeerd en bewonderd. Na afloop van zijn moeizaam presidentschap heeft hij, anders dan de meeste Amerikaanse presidenten, niet gekozen voor dure commissariaten aanvaarden en veel tijd verbrennen met het golfspel, maar hij heeft de moeilijkste weg gekozen van zich te blijven inzetten, ook tot op hoge leeftijd, voor de armsten in de wereld. Hij heeft een gedurige strijd gevoerd tegen sociale onrechtvaardigheden in de wereld en vóór vrede. Dat zijn z'n twee magistrale verdiensten. Ik heb voor die man het allergrootste respect."

Allergrootste respect, iets meer dan dat?

"O ja, veel meer. Deze man heeft herhaaldelijk verkondigd dat zijn christelijke overtuiging hem gebiedt zich te bekommeren om anderen op deze wereld, en dat heeft hij tot het uiterste serieus genomen. Dat doet hij vandaag nog en dat vind ik zeer bewonderenswaardig."

Wat hebben jullie gemeen? Kan men via Carter een beetje Dries van Agt leren kennen? Wat delen de twee personen?

"De belangrijkste gemeenschappelijke noemer is de overtuiging dat ethische normen politiek beleid behoren te bepalen. Geen van ons beiden heeft enige affiniteit met het tegenovergestelde: de vaak gehoorde en toegepaste opvatting dat politiek alleen maar door re- ▶

Andreas van Agt

18 October 2002

President Jimmy Carter
The Carter Center
One Copenhill
Atlanta, Georgia 30307
Fax: 404/331-0283

Dear President and

You will be overwhelmed by countless congratulations on your elevation to recipient of the Nobel Peace Prize. I want to be in this number. Never before in my life did I feel this much delight at such a decision. Your indefatigable efforts first of all to promote peace all over the globe but also to serve the noble cause of human rights preservation and the furtherance of democracy as well as to bring about more social justice in this broken world, all these efforts pursued up to your advanced age of close to eighty years are a most inspiring example for your fellow citizens both in your home country and abroad, politicians and others, young and old.

We met for the first time at the height of the Cold War, at the time you were President and I was Prime Minister of The Netherlands. Later on our paths crossed when you joined the annual meeting of the Inter Action Council (June 1997) in Noordwijk which I hosted and chaired. The main item on the agenda then was the drafting of a Declaration on Human Responsibilities.

Dear President and friend, you are the embodiment of the noble view that politics ought to be inspired and guided by ethical considerations. I share that view in full conviction.

Yours faithfully,

Andreas van Agt

Catharinaweg 3, 6523 MT, Nijmegen, The Netherlands
tel. 31 - 24 - 360.1859; fax 31 - 24 - 360.6583

omwille van de vrede bereid moet zijn aanzienlijke concessies te doen en niet het onderste uit de kan willen halen. Zelfs niet als je louter denkend in termen van macht dat wel zou kunnen. Tweedens: stelling nemen tegen sociaal onrecht in de wereld, honger, ellende. Dus streven naar internationale convenanten en regelingen waarbij het rijke Westen de offers brengt om andere landen uit hun miserie te verheffen. Van die bereidheid blijkt meestal weinig, maar Carter was en is daar een bewogen pleitbezorger voor."

Mag je Carter dus omschrijven als iemand op een hoog spiritueel niveau?

"Heel juist."

Hoe vaak hebben jullie elkaar ontmoet?

"Tijdens zijn presidentschap en mijn premierschap enkele malen, vooral in verband met Navo-kwesties. Voor het eerst was dat bij een bijeenkomst van alle hoofden van Navo-lidstaten in mei 1978. Dat was in Washington."

Welke van al die Navo-besprekingen hebben op u de meeste indruk gemaakt?

"Met name de bespreking die handelde over het al dan niet plaatsen van kruisraketten. In antwoord op die zeer verwarlijke Sovjet-raketten die in de loop van 1979 geplaatst werden, zoals satellietfoto's overduidelijk aantoonde. Die raketten waren bedoeld voor de middellange afstand en duidelijk gericht op West-Europa. Vrijwel alle Navo-landen waren het er over eens dat daar een antwoord op zou moeten volgen. Dat heeft toen in Nederland tot zeer grote commotie geleid en tot enorme demonstraties van een omvang die Nederland zelden gezien heeft. In die periode heb ik menigmaal contact gehad met Carter als president. Via de telefoon natuurlijk, maar ik ben ook in het heetst van het debat naar Washington gereisd voor een ont- ►

alisme en machtsverhoudingen moet worden gestuurd. Kissinger, bijvoorbeeld, is uitgesproken een man die helemaal niets moet hebben van ethiek in de politiek. Die opvatting heeft meestal de overhand, ook weer in de huidige Amerikaanse politiek."

Wat is dan precies dat stukje ethiek?

"Laat ik er twee voorbeelden van geven die in het beleid van Carter heel duidelijk doorgekomen zijn. Dat is dat je

*Best wishes to my friend
Prime Minister Andreas A.M. van Agt*

May 30, 1978

moeting van man tot man. En dat was een heel indringend gesprek waarbij Carter mij bezwoer dat hij als man, diep overtuigd dat iedereen zich ten volle behoort in te zetten voor vrede in te wereld, toch had moeten concluderen dat het geraden was en moreel volstrekt verantwoord ook aan onze kant kruisraketten op te stellen. Om dan met de Sovjet-Unie te gaan onderhandelen over een wederzijdse afruil daarvan. Hij kon die twee zaken heel goed verenigen. En dat was de kern van het debat in Nederland, of dat wel verenigbaar zou zijn. Dat heel indringende gesprek imponeerde mij niet alleen wegens intellectuele kwaliteit van zijn argumen-

ten, maar ook door de persoonlijke begoetheid waarmee de man sprak. Daardoor was hij zeer overtuigend."

Had hij begrip voor de Nederlandse opstelling?

"Ja, hij had er begrip voor. Hij begreep uit welke emoties en beste bedoelingen die protesten voortkwamen, maar hij was er toch volstrekt van overtuigd dat de demonstranten naar het verkeerde middel grepen. Uiteindelijk heeft hij helemaal gelijk gekregen, want vrij kort nadat de Navo in West-Europa soortgelijke raketten was gaan opstellen, hebben de Sovjets zich bereid verklaard tot onderhandelingen. Die hebben in korte tijd gevoerd tot de opruiming van die ellendige dingen."

Hoe lang duurde zo'n ontmoeting op het Witte Huis?

"Dat heeft wel een uur geduurd en voor een ontmoeting met de Amerikaanse president is dat lang."

Word je in Amerika, als je komt aanvliegen als hoofd van een regering, op het vliegveld verwelkomd door een auto met chauffeur van het Witte Huis? Hoe verloopt zoiets?

"Ik vloog vanuit Parijs met de Concorde om zo snel mogelijk in Washington te zijn en ook zo snel mogelijk terug. Want in Nederland was de politieke temperatuur gloeiend heet geworden. Ginds staan dan protocolambtenaren gereed en er is de rode loper, de limousine en alle toeters en bellen."

Wie ving u op, op het vliegveld?

"De minister van Buitenlandse Zaken."

Vervolgens rijd je naar het Witte Huis denk ik, voordeur, achterdeur?

"Voordeur."

Op welk moment komt dan de president de hand reiken?

"Je wordt onmiddellijk naar het oval ►

office geleid en wanneer je dat oval office betreedt, staat hij er eigenlijk al ter verwelcoming.”

Even frivol. Noemt u nog eens wat omgevingsfactoren. Wat voor soort ruimte is dat, wat ligt daar op de grond, wat staan daar voor kasten?

“Het is een ovaal vertrek, niet zo groot als je zou verwachten voor een Amerikaanse president. Dus geen paleiszaal, zoals van een Franse koning indertijd en andere vorsten. Het is een betrekkelijk klein vertrek, smaakvol maar niet exuberant gemeubileerd. Natuurlijk staat er manshoog de vlag met stars en stripes.”

Wat werd er aangeboden?

“Naar keuze, het was overdag, geen alcohol in ieder geval. Koffie, frisdrank; ga zo maar door. Het belangrijkste wat ik mij herinner, er zat geen neut bij.”

Het was een kaal drankje?

“Ja, past ook bij een sobere man hé.”

Was er iets te roken?

“Hij rookte niet en ik ook niet.”

Klinkt het een beetje saai?

“Als je wilt, maar je zit daar niet voor sociaal vertier.”

Hoe sprak hij u aan, als ‘Prime Minister’ of als Dries?

“Dat was toen nog Prime Minister.”

Wanneer werd het uiteindelijk Dries?

“Later, na afloop van onze officiële contacten, toen ik met hem te maken kreeg in het kader van de Inter Action Council. Dat is een groep van voormalige presidenten en premiers van een heel aantal landen. Toen heb ik intensiever contact met hem gekregen, onder andere door een bezoek aan het Carter Centrum* in Atlanta. Toen zijn

we elkaar natuurlijk heel nabij gekomen. Daarna is hij op mijn uitnodiging naar Noordwijk gekomen om deel te nemen aan de jaarvergadering van die Council die 1997 in Nederland plaatsvond en waarvan ik toen de gastheer was. We zijn toen goede maatjes geworden.”

Is de naam ‘Dries’ wel uit te spreken voor een buitenlander?

“In het buitenland heet ik Andreas, dat is een voor buitenlanders herkenbare en uitspreekbare naam, en ook de naam waarmee ik ingeschreven sta in de burgerlijke stand.”

U noemt hem van rond dat moment dus ook Jimmy, of Jim?

“Nee, Jimmy. Hij noemt zichzelf ook Jimmy en dat staat ook op zijn briefpapier, dus dat zeg ik ook.”

Waar spreken jullie zoal privé over?

“Het had altijd te maken met zaken in de wereldpolitiek, maar we spraken ook wel over de toekomst en de plichten en verantwoordelijkheden van de christelijke kerken. Daar is en was hij altijd mee bezig, hij is een bewogen baptist.”

Wat hebt u van Carter kunnen leren, of is dat net allemaal gezegd?

“Ja alles zit erin.”

Wat heeft hij van u kunnen leren?

“Niks.”

Even een drietal vergelijkingen tussen personen van wereldformaat. Carter en Gorbats-jov?

“De omstandigheden waaronder zij hebben moeten werken, verschillen fundamenteel. Gorbatsov is in de grond een vredestichter. Hij is hu- maan in tegenstelling tot de meesten die vóór hem de leiding hebben gehad in de Sovjet-Unie. Het is moeilijk

te beoordelen in hoeverre Gorbatsov slechts tot concessies bereid is geweest omdat hij toch inzag dat zijn Sovjet-Unie op invallen stond.”

Carter en Kennedy?

“Ja, Kennedy heeft natuurlijk maar kort kunnen regeren. Bij zijn aantreden bestonden over Kennedy hoge verwachtingen in de wereld, met name ook in Nederland. Hij heeft aan die verwachtingen goeddeels voldaan, zijn optreden in de zaak Cuba is buitengewoon dapper en doortastend geweest. De man zou waarschijnlijk een eminente president zijn geworden, goudomrand, als hij de tijd had gekregen om zich volledig waar te maken. Hij heeft eigenlijk maar een halve periode geregeerd, voordat hij werd doodgeschoten.”

Carter en Clinton?

“Clinton is meer een opportunist en bovendien in zijn persoonlijk leven zo berispelijk dat ik het bijna een affront aan Carter vind om hen beiden op één lijn te stellen.”

“Ten slotte, we kunnen constateren dat u uw brief aanheft met Mister President. Ik begreep ook uit eerdere informatie dat je daar die titel voor het leven houdt. Zou u er voor zijn om dat in Nederland ook te doen?”

“Het klinkt zo pedant... Laat het genoeg zijn te constateren, als puur feit, dat in vrijwel alle omringende landen deze terminologie wel wordt gehandhaafd, ook na aftreden. ‘Monsieur le premier ministre’ heet ik als ik weer in Frankrijk kom. En dat geldt ook in Duitsland trouwens. De heer Schmidt heet daar nog steeds Herr Bundeskanzler, een functie die hij al twintig jaar niet meer bekleedt. Alleen in Nederland word je meteen na je aftreden een kopje kleiner gemaakt.” •

* www.cartercenter.com